

SOLO VZPON TOMA ČESNA PREK JUŽNE STENE NA LOTSE

MEJNIK V SVETOVNEM PLANINSTVU

MARJAN RAZTRESEN

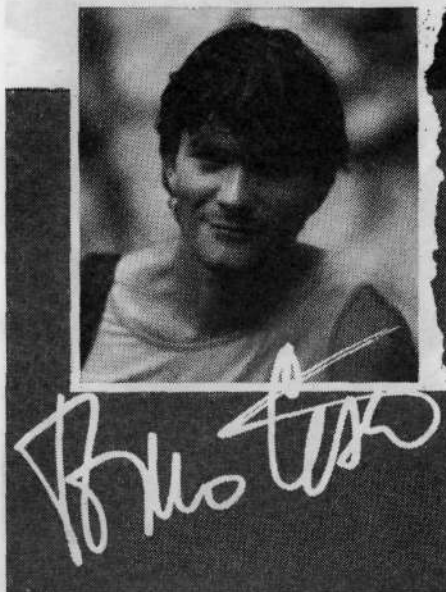
Letošnje zadnje aprilske dni se je v svetovnem alpinizmu začelo novo obdobje: Tomo Česen, 30-letni alpinist iz Kranja, je kot prvi človek na svetu čisto sam priplezal po južni steni na vrh himalajske gore Lotse (8516 m) in se po dobrih 62 urah po isti smeri vrnil v bazni tabor pod goro. Slovensko smer v tej steni je posvetil pokojnemu slovenskemu alpinistu Alešu Kunaverju, ki jo je študiral od leta 1960 dalje in vanjo leta 1981 peljal močno jugoslovansko moštvo, da bi jo preplezalo na klasičen ekspedicijski način, kar pa mu ni uspelo.

Južna stena Lotseja je bila največji alpinistični izziv našega časa. V njej so poskušale številne odprave, pozneje tudi samo naveze in posamezniki; zadnji poskus, poskus Poljaka Jerzyja Kukuczke, moža, ki je poleg Južnotiroльца Reinholda Messnerja doslej edini stal na vrhovih vseh štirinajstih osemtisočakov na svetu, se je lani tragično končal 8400 metrov visoko, ko je ta odlični alpinist tam izgubil življenje.

SLOVENEK JE POSTAVIL MEJNIK

»Zgodovina svetovnega alpinizma pozna nekaj simboličnih letnic, ki označujejo prelomne trenutke značilnih obdobj ozioroma vrhunske dosežke, ki so zaznamovali določeno razvojno stopnjo,« je na sprejemu in tiskovni konferenci 10. maja letos ob Česnovi vrnitvi z Lotseja dejal načelnik komisije za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije Tone Škarja. »Za športni alpinizem je ena od takih letnic 1865, ko je bil osvojen Matterhorn, Zermattski lev, na videz nepristopna, za človeški pogled pa na daleč vidna gora. Vzpon na Matterhorn v Alpah pomeni konec osvajanja vrhov in začetek plezanja alpskih sten. To obdobje doseže vrhunec in obenem že simbolični konec leta 1938, ko so alpinisti končno preplezali razpite, zadnje tri probleme Alp — mogočne stene Matterhorna, Eigerja in Grandes Jorasses.

Logično je,« je nadaljeval Škarja, »da je osvojitve Mount Everesta, ki je z 8848 metri največja gora sveta, spet pomenila nov mejnik, za vse čase. To je bilo leta 1953, ko je bila dosežena absolutna višina, saj ni bilo nobene višje gore več. Sicer so bili takrat skoraj vsi drugi osemtisočaki še nepreplezani, vendar se je vedno iščoča ost svetovnega alpinizma že morala ozreti za novimi izzivi.

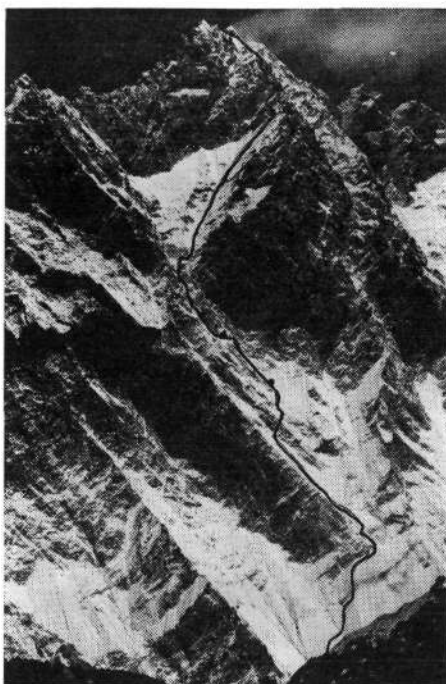

Na vrsto so prišle himalajske stene. Zgodovina je ponovila krog iz Alp, le na mnogo višji ravni. Čas himalajskih sten je tudi naš čas: od leta 1975 naprej smo neprestano v svetovnem alpinističnem vrhu, med tistimi redkimi, ki so v zadnjih dveh desetletjih potegnili nove smeri v stenah himalajskih osemtisočakov.

Po naključju ali ne — preblizu smo, da bi lahko točno ocenili — se je ideal — plezati čim težje in čim višje gore na čimbolj preprost način — tudi v Himalaji vse hitreje uveljavljal. Skoraj po verjetnostnem računu pa se le morata nekje srečati ti liniji — visoka gora s težko steno na eni in človek sam na drugi strani. Če pa je gora že celo poldrugo desetletje razglašena za problem leta 2000 in jo človek prepleza na idealen način, torej sam in v enem zamahu, potem je tukaj in zdaj nov zgodovinski mejnik.

Dejal je, da so dogodki leta 1865, 1938 in 1953 pretresli ves alpinistični svet. »Ker pa je goro Lotse in južno steno preplezal naš alpinist, Tomo Česen, je za nas mejnik leta 1990 iz zlata in ne le iz kamna. Le redko se v svetu vrhunskega športa zgodi tako velik korak — in to je potem mejnik zgodovine. Zato ima Česnova dejanje globok simbolični pomen za vse nas, pa naj smo alpinisti ali ne, športniki ali ne.«

Predsednik PZS Andrej Brvar, ki je prvi pozdravil uspeh Toma Česna, ni mogel mimo podatka o 114 000 članih slovenske

To je južna stena Lotseja, ki so se je lotile številne močne odprave, zmoget pa jo je en sam (vrisana je Slovenska smer, ki jo je splezal Tomo Česen).

planinske organizacije, s čimer smo Slovenci na tem področju svetovna velesila in trdna podlaga tudi za svetovni alpinistični vrh. Dejal je, da bodo Česnovi vrhunski uspehi spodbuda za mlade planince in alpiniste, ki bodo želeli iti po njegovih stopinjah. Ob tem se je zahvalil generalnemu sponzorju sedanje Česnove odprave, slovenskemu letalskemu prevozniku Adrii, brez katere niti te odprave niti tega uspeha ne bi bilo.

Tomu Česnu je že na letališču čestital tudi direktor Adrie Janez Kocijančič, ki je dejal, da so pri njih verjeli v njegov uspeh in zato podprli akcijo. »To je narokoval tudi naš tržni interes, saj se naše delovno območje začne tam, kjer se Česnovo neha,« je dejal in obljubil, da bo njegovo podjetje ustrezno poskušalo spremljati prihodnje takšne podvige.

62 UR SOLO VZPONA

Tomo Česen, ki je bil na poti samo z zdravnikom dr. Janijem Kokaljem iz Kranjske gore in snemalcem Tomažem Ravničarjem iz Tržiča, je novinarjem na Brniku v grobih črtah orisal svojo odpravo, ki je prišla v Katmandu 30. marca in zaradi političnih nemirov v Nepal prispela v bazni tabor (4900 m) pod Lotsejem šele 15. aprila. Že dan pozneje je Tomo odšel na prvo aklimatizacijsko turo, nato pa do

20. aprila še na tri, pri čemer je v jugovzhodnem grebenu Lotse Šara, ki ga pozna že iz prejšnjih let, priplezal do višine 7150 metrov.

Že dva dni po četrtem aklimatizacijskem vzponu, 22. aprila, je ob petih popoldne s skromno opremo v nahrbtniku odšel v južno steno Lotseja, da bi jo preplezal čisto sam in v enem zamahu. Odločil se je plezati največji del ponoči, ko je gora vkovana v mraz in led, ko po steni ne pada moriško kamenje in ko ne drvi po njej snežni plazovi. Spodnji, objektivno zelo nevaren del stene je preplezal v petnajstih urah. Približno ob osmih zjutraj si je 23. aprila na višini približno 7500 metrov uredil bivač in v njem dopoldne prespal, kolikor je bilo pač mogoče.

Isto popoldne ob enih se je odpravil dalje in v desetih urah priplezal do strmega skalnega stebra na višini 8200 metrov, kjer si je uredil drugi bivač in v njem predremal izredno mrzlo himalajsko noč. Dne 24. aprila se je iz bivača odpravil že ob petih zjutraj in na poti proti vrhu naletel na skalni steber, ki je bil ključni del vzpona, v njem pa je za najtežjih 50 do 70 metrov potreboval debele tri ure.

Tako je preplezal steno, toda do vrha ga je čakal še precejšen del — resda precej

namesto komentarja

METLA V KOČAH

Planinske postojanke obiskuje izredno veliko ljudi. Tam, kjer je množica, pa je razumljivo vedno tudi veliko dela za sanitarno inšpekcijo. Zato je sanitarna inšpekcija Uprave inšpekcijskih služb za Gorenjsko opravila v lanski sezoni pregled večine planinskih domov na območju Triglavskega narodnega parka, Karavank in Kamniških Alp, ki so v njeni pristojnosti. Vodja sanitarnega inšpektorata Justin Zorko pravi, da so pregledovali predvsem to, kako so v planinskih domovih upoštevali dogovor sestanka, ki so ga imeli pred sezono na upravi Triglavskega narodnega parka. Tako se na primer nihče ni držal dogovora, da bodo postavili opozorilne table za planince, naj odnašajo svoje smeti nazaj v dolino.

Pri odstranjevanju odpadkov sicer uporabljajo različne načine. Nekateri jih odnašajo v dolino (Planika, Dolič), največ je takšnih, ki jih zasipavajo, žal pa so še vedno tudi takšni, ki odpadke enostavno mečejo po bregu, kot se je to dogajalo na (tistem čudovitem od Avsenikov opevanem) Robleku.

lažje — poti. Zmagati je moral greben, ki mu je sledilo dolgo prečenje proti glavnemu vrhu, malo pod vrhom se je moral spustiti še na sedlo, šele od tod pa se je povzpел na glavni vrh.

Vrh Lotseja je dosegel 24. aprila ob 14.20. Tam zgoraj je ostal prav kratek čas, »kajti ko pripelzaš na tak vrh, je opravljena manj kot polovica dela, saj je sestop še napornejši in nevarnejši od vzpona«. Preden se je odpravil z vrha, je premišljeval, ali naj bi se v dolino vrnil po smeri, po kateri je bil prišel, ali pa na drugo stran, proti Everestu in prek Ledenege slapa v bazni tabor. Pred vzponom se je bil namreč dogovoril s člani novozelandske odprave, da bi lahko počival v njihovih šotorih in uporabljal njihove fiksne vrvi, kjer so jih pač imeli. Vendar se je raje odločil za smer, ki jo je poznal, kajti ogromno nesreč se pripeti na lažjem terenu, kot je dejal Tomo Česen, smer v južni steni pa je poznal.

Kakšne občutke je imel, ko je kot prvi človek na svetu pripelzal po nedolžni smeri na vrh mogočne gore? »Nikakršnih,« je dejal, »samo prijetno počutje, da odslej ne bo treba več iti navzgor.« Kmalu potem, ko je začel sestopati, je v steni naletel na velikanske težave, kajti snežni plazovi so neprestano drveli okoli

njega. Vendar je kmalu našel sledove jugoslovanske odprave iz leta 1981, klane čez skalno steno v višini približno 7600 metrov. Spustil se je prek tega dela stene po lastni vrvi in pozno ponoči dosegel približno 7300 metrov visoko dokaj neugodno mesto, kjer se je vendarle odločil za svoj tretji bivak. Spal ni skoraj nič, ampak le čakal, da se je nevihta, ki je divjala čez steno, umirila. Že okoli polnoči, ko se je to le zgodilo, se je odločil za takojšen sestop do baznega tabora in okrog sedmih zjutraj prišel do vznožja stene.

Njegova celotna pot je trajala nekaj več kot 62 ur, samo vzpon na vrh pa 45 ur.

ZAKAJ DRUGIM NI USPELO?

Ali je kdaj podvomil, da mu podvig ne bi uspel? »Če bi dvomil,« nam je dejal, »se ga ne bi lotil. Prepričan sem bil, da bom uspešen.«

Na tiskovni konferenci po vrnitvi domov Tomo Česen ni pozabil poudariti, da so mu posredno ogromno pomagali naši fantje, njegovi kolegi alpinisti, ki so bili leta 1981 na odpravi na to goro in v to steno. Na voljo so mu dali vse podatke, ki so jih imeli, pokazali vse fotografije in diapozitive ter ga opozorili na ključna

Higiena prostorov je odvisna predvsem od zaposlenega. Inšpekcija je ugotavljala tudi vrsto hujših kršitev higijene, tako da je kar v treh primerih začasno prepovedala obratovanje doma (Vodnikov dom, Koča na Gozdu in Dom v Krnici). V dveh primerih je prišlo do zastrupitev s hrano (Vodnikov dom in Dom na Doliču); skupno je obolelo 40 do 50 oseb.

Vodja sanitarnega inšpektorata zato razmišlja o tem, koliko so planinska društva kos nalogam naraščajočega planinarjenja, ki postaja že pravi planinski turizem. Društva se srečujejo z velikimi težavami, saj je vedno manj članov, ki so se pripravljeni spoprijeti s takšnim delom in zato iščejo oskrbnike s ponudbami in razpisi. Večkrat prihaja tudi do neustreznih izbire oskrbnikov, saj se zaposlujejo ljudje, ki iščejo predvsem zaslužek in jim ni veliko do lepote gor. Inšpektorat krivi za nepravilnosti v enaki meri planinska društva in oskrbnike. Pravi, da je neodgovorno zaposliti oskrbnika in ostalo osebje brez nadzora.

V zadnji sezoni so morali izločiti tudi kar precejšnjo količino živil zaradi zapadlega roka trajanja. Zaradi neopsvetljenosti osebja je prišlo do večjega števila obolenj in zato bo treba

tudi temu v bodoče posvetiti več pozornosti.

Planinski domovi se oskrbujejo z vodo pretežno iz kapnic. Izjema so Vodnikov dom, Koča pri Sedmerih jezerih in Dom na Vogarju. Inšpekcija ocenjuje, da voda nikjer ne predstavlja takega problema kot živila, vendar bi ji le kazalo posvečati več pozornosti. Tako je na primer najmanj urejena lovilna ploščad nad Domom na Kredarici, ki je nedograjena, brez opozorilnih napisov in zato služi velikokrat planincem kot prostor za sončenje. Sanitarna inšpekcija je zato izdala ureditveno odločbo za postavitve zaščitne ograje.

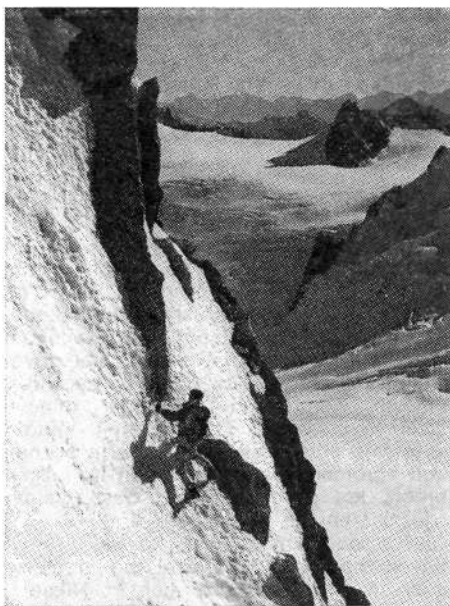
Poseben problem je uporaba čistilnih oziroma pralnih sredstev. Samo v domovih v območju Triglavskega narodnega parka porabijo v letu dni čez tisoč kilogramov čistilnih praškov. Čistilna sredstva s težko razgradljivimi fosfati so eden od najhujših onesnaževalcev gor. Inšpekcija je zato z zadovoljstvom ugotavljala, da je precej planinskih društev upoštevalo dogovor in je pri pranju uporabljalo brezfosfatne praške (Planika, Dom na Kredarici, Dolič, Vogar), precej pa je tudi takšnih planinskih domov, ki odnašajo posteljnino na pranje v dolino.

Peter Colnar

in nevarna mesta. Prav tako mu je dala vse razpoložljive podatke Dušica Kunaver, vdova Aleša Kunaverja, ki je — enako kot nekateri člani naše odprave iz leta 1981 — na ljubljanskem letališču pričakala zmagovalca južne stene Lotseja. Ob tej priložnosti je Dušica Kunaver dejala, da je skupaj z Alešem od leta 1960 in še posebej od leta 1981 »skupaj z našimi alpinisti trepetala, da Slovencem ne bi kdo vzel primata v tej steni«, udeleženec odprave v južno steno Filip Bence pa se je v imenu članov odprave zahvalil kolegu Tomu, da je dokončal zahtevno delo.

Ko je nekoliko podrobneje razčlenil nekatere dosedanje vzpone v južno steno Lotseja, je Česen poskušal odgovoriti, zakaj dosedanje odprave in posamezniki niso mogli biti uspešni. Po njegovem mnenju je imela jugoslovanska odprava precej smole in nemara tudi premalo zares močnih plezalcev, kajti nekateri najboljši so se morali prepogosto vračati v steno, kar jim je proti koncu vzelo moči. Kukuczka se je po Česnovem mnenju preveč posvetil samo Himalaji, drugačno plezanje pa je zadnja leta zanemarljivo. »Zdaj mora biti vsestransko uspešen tisti plezalec, ki se loti najvišjih in najtežjih sten,« je dejal, »Kukuczka pa zadnja leta ni opravil niti enega zares pomembnega vzpona zunaj Himalaje, na primer v Alpah. — Messnerjeva mednarodna odprava plezalskih zvezd je bila od vsega začetka obsojena na neuspeh, ker se je vedelo, da nihče ne bo hotel za drugega nič napraviti. Francoski plezalec Christoph Proffit, ki je v Alpah odlični, se je odpravil na prvo plezanje v Himalajo in je hotel kar takoj tam splezati nekaj izjemnega, kar pa je nemogoče; fant se je narobe lotil stvari, ker ni vedel, kakšne bodo njegove reakcije v izrednih višinah.«

Kaj bo zdaj delal poklicni alpinist Tomo Česen? »Privoščil si bom počitnice,« je dejal, »ki jih zaslužim, saj sem v manj kot letu dni sam splezal steni Kumbakarne in Lotseja. Pri solo plezanju moram

Himalaja, višina nad 7000 metrov, solo plezanje: Tomo Česen

namreč biti dvestoodstoten za vsak korak. To pa ne pomeni, da bom zares počival, saj bom že jutri spet začel normalno trenirati.«

* * *

Mejnik, kakršnega je postavil Tomo Česen, je kar prava priložnost, da pogledamo, kje smo zdaj na tem področju. Pred dvema stoletjema in še precej pozneje smo šli vstrib z razvojem in uspehi evropskega planinstva. Med obema vojnama smo precej zaostali v Himalaji (medtem ko smo v Alpah in doma zabeležili na svoj konto precej lepih uspehov). Leta 1975 smo se Slovenci z uspehom na Makaluju priključili svetovnemu himalajizmu, ta trenutek pa smo korak pred njim.

Snežni lev in 10 000 dolarjev

Sloviti južnotirolski alpinist Reinhold Messner je v pogovoru za časopis *Il Piccolo* dejal, da bo Tomo Česen prvi dobitnik nagrade Snežni lev, vredne 10 000 ameriških dolarjev. Nagrado je ustanovil Messner za največje alpinistične dosežke na svetu, med katere vsekakor sodi Česnov vzpon prek Južne stene na 8516 metrov visoki Lotse.

Zahvala PD Kranj

Planinsko društvo Kranj se zahvaljuje vsem za izrečene in poslane čestitke ob uspehu našega člana Toma Česna, ki je preplezal južno steno Lotseja in se vzpel na vrh 8516 metrov visokega Lotseja.

Upravni odbor PD Kranj
Predsednik: Franc Ekar

Osebna izkaznica Lotseja

Lotse je po višini četrta gora na svetu, nanjo pa je pred Česnovim vzponom peljala ena sama smer, in sicer po zahodni strani.

Doslej je bilo na vrhu Lotseja, kamor sta leta 1956 prva priplezala švicarska alpinista, 51 alpinistov: 10 Poljakov, 9 Japoncev, 7 Nemcev, 5 Avstrijcev, 5 Južnih Korejcev, 4 Nepalci, 3 Švicarji, po dva Italijana, Čehoslovaki in Jugoslovani ter po en Čehoslovak, živeč v Švici, in Bolgar.

Lotse je zahteval šest smrtnih žrtev. Na gori so umrli štirje Poljaki ter po en Nemec in Nepalec.

V južni steni Lotseja so zaman poskušale odprave in plezalci iz Avstrije, Jugoslavije, Francije, Poljske, Čehoslovaške in člani Messnerjeve mednarodne odprave. Vsi desetletni poskusi so bili neuspešni.